

FØROYA SOSIAL-DEMOKRATUR

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BROÐURSKAPUR

Nr. 26

Lýsingaprisur fyri mm: 12 oyru á
1. síðu, 10 oyru á 3. og 4. síðu

Leygardagin 6. juli 1946

Bladid verður bilagt á posthúsinum, og
kostar kr. 2,00 + porto um fjórðingsárið

20. árg.

Tá ið sambandið og fólkaflokkurin bardu niður allar javnaðarflokksins semingarroyndir er einki annað býti at gera enn eitt av tveimum:

Loysing ella ríkisstjórnaruppskotið.

Tað situr illa, tá ið Thorstein Petersen, fólkatingsmaður, í seinasta »Dagblaði« nýtur orðið sanna leika viðvikjandi fólkafloksins atburði og stöðu til stjórnarspurningin. Ti einki kann vera í minni samljóð við sannføri enn fólkafloksins stjórnarmálatburður og viðgerð av hesum týðningarmikla spurningi.

Harra Petersen hevur sjálvur niðri undir stjórnarmálasamráðingunum:

sum lógfrøðingur viðgingið og hildið fram, at so leingi sum grundlógin er óbroytt, kunnu Føroyingar ikki fáa beinleiðis lóggávuvald, ti tað stendur í grundlógini, at lóggávan er hjá ríkisdegi og kongi.

Hann hevur í hesum umstøðum til áðannað, at skulu Føroyingar, áðrenn hin »kompliserada« grundlógarbroytingin er gjerd, fáa avgerðarrætt í føroyskum spurningum, kann tað einans henda við eini heimildarlóg frá kongi og ríkisdegi.

Tað er tí rong og ósonn tala, tá ið nú harra Petersen og hansara málgagi skriva, sum um tað ber til hjá Føroyingum at fáa beinleiðis lóggávuvald uttan grundlógarbroyting.

Of hvør skilalesari fatar, at tað er svik móti málinum um lóggávu-rætt til Føroyingar, tá ið Th. Petersen og partamenn hansara fullu frá semingaruppskotinum, sum gekk við til fyribils at taka við rættarreglurættinum við lógarkraft, men treytað av, at Danir og danska stjórnin skuldu binda seg til at royndu at fáa grundlógina broytta soleiðis, at lögtingin varð skrásett beinleiðis lóggávurætt og megi í øllum spurningum Føroyum viðvikjandi, har ið vit taka ta fullu figgjarligu, umsitingarligu og siðmennuligu ábyrgdina.

Javnaðarmanna semingaruppskot á tingi og niðri — hvarvið fólkafloksmenn eitt skákbrá eisini vóru samdir — gekk so langt viðvikjandi at fáa Føroyingum ein »generell« rætt til fult sjálfstýri, at tað yvirhevar ikki kundi verða talan um viðari faran, uttan at tað varð loysing.

Fólkafloksmenn vildu ikki undir nekrum færi ganga við til eina semingarstöðu, men settu tvørturimóti krav fram, sum eftir Th. Petersens egnu áðannað niðri eru hópisleys.

Ein so skilalesur atburður frá fólkafloksins síðu kann bert siga eitt. Tað er, at flokkurin hevur sett sær sum mál onga greiðu at skapa á stjórnarspurninginum.

So sum landið nú liggur, er øll vón slekt hjá javnaðarmönnum um í samvinnu við fólkaflokkinn at loysa stjórnarflekjuna. Og sambandsins stöðu undan 19.0 ræðist javnaðarflokkurin verri enn alt annað.

I stjórnarloysi kunnu Føroyingar ikki verða verðandi, og eru tí bara tvær leiðir eftir at velja umillum nú. Tær eru annaðhvørt at taka við stjórnaruppskotinum, sum sjálfstýrsliga ber stór framstig í sær, ella at taka loysing, slita við Danmark og gera Føroyar til ein litlan republikk, hin minsta í Norðanlondum.

Tá ið ríkisstjórnaruppskotið er so háttað, at tað skrásetir okkum rættin til eisini í framtíðini altíð at kunna taka loysing, um ein meiriluti av fólkinum er fyri henni, tá ið ríkisstjórnaruppskotið sum nevnt ber stór sjálvræðis framstig í sær, og tá ið javnaðarflokkurin heldur Føroyingar minni enn so vera fyrirreikaðar nú beinavegi at taka loysing, mælir flokkurin til, nú hinir flokkarnir hava forkomið øllum øðrum býti, at taka við stjórnaruppskotinum.

Tað bjóðar okkum:

1. 4 Føroyingar saman við bara einum Dana at avgera øll felagsmálini, har ið danski amtmaðurin áður einsamallur hevði avgerðina, og Føroyingar fáa einsamallir alla umsitingina í øllum sermálum.

2. Løgtingið fær einsamalt (saman við lögtingsformanninum) at skriva rættarreglur við lógarkraft í øllum ferum uttan í 5 stjórnarøkjum (skúlaskapinum, presta- og kirkjuskipanini, postskipanini, verjuskipanini, vitaskipanini).

Vit hava orsök og rætt til at vóna og krevja, at grundlógin, nú

hon skal broytast, verður broytt soleiðis, at rættarreglurætturin verður umbýttur við lóggávurætt.

3. Fullan og óskerðan rætt fyri føroyskt flage uttan- sum innan-oyggja.

4. Samráðingarrætt við útheimin um føroyskar livisinteressur.

5. Fult og heilt figgjarraði.

6. Fullan og óskerðan rætt fyri føroyskt mál í øllum færi her á landi.

7. Viðkaða umboðan á Danatingi.

8. Atkoma til figgjarligan stuðul verður sum higartil, tó skal verða gjerdur ein kredittstovni.

9. Rættarskipanin verður eisini hin sama sum áður.

10. Og so at lokum: Standandi rætt til at taka loysing, tá ið og um vit vilja.

p. t. Havn, tann 3. juli 1946.

P. M. Dam.

Hin stóri spurningurin.

Kortini eru legd á bordið. Fólkaatkvøða er sett at vera um okkara framtíðar lagnu sum land og fólk, og teir ymisku politisku flokkarnir hava kunngjørt sína stöðu til spurningarnar. Leingi hevur hálvbrokkað, men nú endiliga er klárleikin komin.

Fólkaflokkurin hevur verið ein ivaflokkur hesi árin. Hann hevur mangan tosað sum ein loysingarflokkur, men er nær gingið inn undir ymiskar av oddamönnum hans, hava teir drigið seg undan og sagt, at teir eru ikki loysingarmenn. Henda stöða sýntist eisini at koma til sjóndar, tá ið fólkaatkvøðuspurningurin var til viðgerðar á Tingi. Eingin av monnum vildi komast við hitt reina loysingarnavnið, og so varð skotið uppá at skilja spurningar, hava fleiri punktir at stemma um — kanska fyrst at flekja eina greiða avgerð. Men viðtikið varð at atkvøða um danska stjórnaruppskotið ella at vera leysur frá Danmark, og Fólkaflokkurin mælir nú fólkinum til antin at stemma fyri loysing ella seta nei við stjórnaruppskotið — ti tað má ikki koma í gildi. Flokkurin tykist so statta vera komin í tvíningar um henda álvarsspurning. Dagblaðið nevnr eisini nú triggjar flokkar: Loysingarmenn, Fólkafloksmenn og

Sjálfstýrismenn, sum hava ymiskar áskoðanir; men blaðið mælir monnum til semju og lata ójavnar liggja. Teir hava sjálvandi, sum áður sagt, ofta talað og skrivað soleiðis sum skilnaður frá Danmark hevur verið ætlan teirra, og mangur maður men eisini hava hildið so. Nú er komið til álvara, og nú kenna teir seg at vera skúgvadan fram móti loysingarleiðini; men samtiðis verður sett fram uppskot um at seta nei við stjórnartilboðið, ti tað kundi kanska fært til, um stöðan ikki varð nóg greið, at Danir tóku upp samráðing av nýggjum, og vit fingur friari ræsur enn hetta tilboðið býður. Sambandsflokkurin hevur eisini lagt fram, hvussu hann ætlar at stevna í hesum máli. Teimum hava ikki dámað uppskotið. Tað gongur eftir teirra áskoðan ov langt. Teir vildu sjálvandi helst komið aftur til hina gomlu amtsstöðuna. Men nú er útspælt. Loysingartrellið er fyrsturum, og heldur enn at tað skuldi komið inn um, má hetta danska uppskotið til nýggja stjórnarskipan fyri Føroyar verða tikið.

Annars má vera loyvt at halda, at tað lag, ið Dimmalætting og Sambandsflokkurin nýta, má tykjust monnum lægið. Tey tykjast at hava sett sær ta hugsjón at berjast móti, at Føroyar fara frá Danmark; men slík tala, ið fram verður flutt haddani, kann á ongan hátt styrkja tey bond, ið binda Føroyar til Danmarkar. Slíkur argandi og höttandi skringingarhátur kann ikki annað enn eggja sjálfstýrissinnaðum monnum at kvetta frá Danmark. Samband við góðum vinarlagi fæst ikki við sóttan og argan. Og so havi boðini, ið blaðið bar frá Knud Kristensen ríkismálaráðherra: At taka tit ikki við hesum uppskoti, so kunnu tit fara. — Hasi boðini vóru so samansett, sum Danir vóru troyttir av Føroyingum og vóru lika so fegnir, um teir fóru. Vit taka uppáftur, at hatta tykist okkum ikki vera rættur atburður, og tað er ikki beint at lata slíkt firni koma til orða, tí valeyst hava bæði Danir og Sambandsmenn sína stóru ábyrgd fyrst, at sjálfstýrisspurningurin er gingin hasa leiðina.

Men nú er ikki tað, ið er hitt umráðandi: hvør ið skuld hevur og ikki skuld hevur. Nú eru tveir spurningar lagdir fram, sum hvør einstakur valgerur Føroyingur skal taka stöðu til og svara til. Tað tóktist einki annað at vera at gera.